

ÜÇ ŞAİR, ÜÇ KİMLİK ANLAYIŞI

İsa KOCAKAPLAN*

|| içindekiler ||

1. Âkif yahut Dinamik Müslümanlık
2. Gökalp yahut Turan'dan Misak-ı Millî'ye
3. Türkçülük
4. Yahya Kemal yahut İklimine Benzeyen Millet
5. Müslümanlık Rü'yası
6. Sonuç

Sosyologlar millî kimlik teriminden, “bir milletin tarihî gelişme süreci içinde oluşturduğu millî kültür unsurlarının şekillendirdiği kimlik tipinin anlaşılması gerektiğini” belirtirler. Milli kültür, bir milleti diğerlerinden ayıran kültür unsurlarının oluşturduğu bütündür. Bu kültür unsurları içinde yetişen bireylerden oluşan topluluk, yaşayış ve dünyaya bakış tarzları bakımından birbirlerine benzerler. Bireyler, dış etkiler karşısında ortak tavırlar gösterirler.

Modern sosyologlar tarafından kültürün bir unsuru olarak gösterilen inanç, aslında bütün kültür unsurlarının oluşumunu ve formunu belirleyen ana etken durumundadır. Dolayısıyla milli kimlikler, bir inanç zemini üzerinde oluşmaktadır. Aynı inanç zemininde yeşeren farklı kimliklerin bulunuşu ırk, dil, coğrafya, ortak tarih gibi etkenlere bağlıdır diyebiliriz.

Uzakdoğu medeniyeti, Mısır medeniyeti, Mezopotamya medeniyeti,

* İstanbul Kültür University

Hint medeniyeti, Roma Medeniyeti, İslam Medeniyeti, Batı medeniyeti vb. medeniyet daireleri içinde ırk, dil, coğrafya ve tarihi beraberliğe bağlı olarak farklı milli kimliklerin bulunması ama bu milli kimliklerin aynı medeniyet içinde sayılması, bize, medeniyetlerin bir inanç temeline bağlı olduğunu gösterir.

Yılmaz Özakpınar; “Medeniyetin ruhsal temeli bir inanç, toplumsal temeli ise o inançtan kaynaklanan bir ahlak nizamıdır. Bütün medeniyetler ortaya bir inanç ve ahlak nizamı koymuştur.” der. Sonra, medeniyetin sağladığı bu ortam, o toplumun bireylerinin biyolojik ihtiyaçlarını aşan kültür eserleri meydana getirmelerini sağlar.

Türkler, İslam medeniyeti dairesine 10. Yüzyıldan itibaren girmeye başladılar. 11. Yüzyılda bu daha da hızlandı. Türk kelimesinin çeşitli anlamları arasında “Törük”, yani “töreye uyan” anlamına geldiğini savunan pek çok Türkolog vardır. Konunun uzmanlarından Sait Başer’e göre töre; “Tanrı’nın türetilmişler için koyduğu nizamıdır. Adaletle dayanır.” Başer konuyla ilgili eserinde, İslamiyet’ten önceki Türklerin dini olarak gördüğü Töre ile İslamiyet arasında, Tanrı inancından ahiret inancına kadar pek çok benzerlikler belirler. Türklerin İslamiyet’e süratle intibak sağlamalarını da bu yakınlıkta bulur Başer ve şunları söyler: “ Töre, büyük bir ihtimalle eski Türk dininin adıdır. Tam manasıyla vahdaniyetçi bir inanç sistemidir. İslamla şereflenenler haricindeki Türk unsurların, başka inançlara kapılanların (Bulgarlar, Macarlar gibi) kimliklerini yitirmeleri karşısında, kabul edenlerin yükselmeleri ve varlıklarını korumaları bu yapının bir eseri olmalıdır.”

İslam medeniyeti dairesine giren Türklerin Karahanlılar (840-1212), Büyük Selçuklular (1040-1157), Anadolu Selçukluları (1075-1318) ve Osmanlı Devleti (1299-1922) gibi dünya çapında devletler kurmaları, bu medeniyet dairesinde kazandıkları kimlikleri ile de ilgilidir. Bütün bu devletlerde Müslüman Türk kimliği öne çıkar. Yani bu devletlerde inanç

bakımından Müslüman olan ve Türkçe konuşan, Türk gelenek ve göreneklerini sürdüren topluluklar ve yöneticiler söz konusudur. Elbette bunların idare ettiği başka inanç ve etnik gruptan topluluklar da devletin siyasi sınırları içinde yer almışlardır. Müslüman Türklerin mevcut kimlikleri ile Avrupa'ya karşı üstünlükleri 18. Yüzyıla kadar sürmüştür. Bu süreç içinde aydınların kimliklerinden şüphe etmeleri söz konusu değildir.

Osmanlı Devleti'nin 1683 yılında düzenlediği II. Viyana seferinin başarısızlık ile sonuçlanması ve ardından 16 yıl boyunca Avusturya, Lehistan, Venedik ve Rusya ile süren savaşlar devleti zayıflatmış ve 1699 yılında Karlofça Antlaşmasını imzalamayamecburbırakmıştır. 26 Ocak 1699 tarihinde Avusturya, Venedik, Lehistan ve Rusya ile imzalanan ve Macaristan'ın kaybı ile sonuçlanan bu antlaşma, Osmanlı Devleti'nin Avrupa karşısında toprak kaybettiği ilk antlaşma idi...

Bundan sonra Osmanlı Devleti Avrupa karşısında gerilemeye devam edecek, 17 Temmuz 1774 tarihinde Rusya ile imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması ile Kırım'ı da kaybedecek ve bundan sonra kayıpları durdurmak mümkün olmayacaktı.

Bu arada Osmanlı aydınları boş durmuyorlar, Avrupa'nın gücüne erişmek için yapılması gerekenler üzerinde düşünüyorlardı. İslam inancına ve bundan etkilenen Türk kültürüne bağlı olarak oluşmuş bulunan kimlik, Lale Devri (1718-1730)'nden itibaren sorgulanmaya başlanıyordu.

1718 yılında Nevşehirli Damat İbrahim Paşanın sadrazamlık mevkiine gelişi ile Sultan III. Ahmet saltanatının sulh, sükûn ve bir ölçüde eğlence dönemi başlar. Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendinin Paris'e elçi olarak gönderilmesi ve bu görevi sırasında kaleme aldığı "Sefaretname", Osmanlı'nın batıya bakışını çok etkilemiştir. Onun getirdiği ve getirttiği planlarda görülen tarzda köşkler, kasırlar, bahçeler inşa edilmeye

başlanmıştır. Kâğıthane vadisinde oluşturulan Sa'dâbâd kompleksi, bu çalışmaların en ilginç ve dikkat çekici yapılarını teşkil eder.

Bu devri takip eden III. Selim (1789-1807), II. Mahmut (1808-1839), Tanzimat (3 Kasım 1839), I. Meşrutiyet-Kanun-ı Esasi (23 Aralık 1876) ve II. Meşrutiyet (23 Temmuz 1908) devirlerindeki ıslahat hareketleri, hep Osmanlı'nın Avrupa karşısında geri kalışına dair önlemler almayı ve Osmanlı'yı gerilikten kurtarmayı amaçlıyordu.

Yeni anlayışta Avrupa'yı yakalamak için Avrupa'ya benzemek gerekiyordu. Bu durum, yüzyıllarca sahiplenilmiş olan kimlikten de şüphe etmek anlamına geliyordu. Mevcut kimliğimizle Avrupa'ya yenilmiştik, bu kimlikle Avrupa'yı yakalamamız mümkün görünmüyordu.

Öyle ise ne yapmalıydık? Bu konuda ciddi ve kapsamlı bir değerlendirme 1904 yılında Yusuf Akçura tarafından yapılmıştır. Akçura'nın Üç Tarz-ı Siyaset (Üç siyaset şekli) isimli makalesi, Kahire'de neşredilen Türk isimli gazetenin 24-34. sayılarında bölümler halinde yayımlanmıştır. Akçura bu yazısında Osmanlı Devleti'nin kurtuluşu için üç yol önermektedir. Bu üç yol üç değişik kimlik anlamına gelir:

Osmanlılık: Cins, din ve mezhep ayrımı gözetmeden, eşit hak ve sorumluluklara sahip bireylerden oluşan bir Osmanlı milleti meydana getirmeyi esas alır. Bu tasarı, Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi ortak vatan duygusuyla oluşturulacak bir bütünleşmedir. I. Mahmut, Abdülmecit (1839-1861), Abdülaziz (1861-1876) dönemleri bu siyasetin uygulanmaya çalışılması ile geçmiştir.

İslamcılık: Dünyadaki bütün Müslümanlardan oluşan bir İslam birliği meydana getirmek düşüncesidir (Panislamizm). Abdülaziz ve II. Abdülhamit (1876-1909) dönemlerinde, buna yönelik olarak yapılan bazı uygulamalar vardır. Bu durumda İslam kimliği ön plana çıkacaktır.

Türkçülük: Önce Osmanlı Devleti içindeki Türklere, Türkleşmiş

unsurlara ve milli kimliği oluşmamış unsurlara Türklük bilinci kazandırılması ile başlanacak bir projedir. Sonra Asya kıtası ile Doğu Avrupa'daki Türkler bu birliğe dahil edileceklerdir (Pantürkizm). Türklerin büyük bölümünün aynı inançta (Müslüman) oluşu ve aynı dili konuşmaları, bu projeyi kolaylaştırabilir. Bu durumda öne, Müslüman Türk kimliği çıkacaktır.

Akçura Osmanlılık siyasetinin gerçekleşmesinin artık mümkün olmadığını söyledikten sonra, İslamcılık ve Türkçülük görüşlerinden hangisinin Osmanlı Devleti için faydalı olacağını sorarak makalesini bitirir.

Türkiye tarihinin Tanzimat'tan sonraki dönemini, bu üç görüş etrafındaki tartışmalar yönlendirir.

23 Temmuz 1908 tarihinde II. Meşrutiyetin ilanı ile Osmanlı ülkesi âdeta sınırsız bir hürriyet havasına kavuşur. Pek çok gazete ve dergi yayın hayatına başlar. Bunlarda her üç görüşün de taraftarları kendi fikirlerini savunurlar. Ancak kısa bir süre sonra Osmanlılık fikrinin gerçekleşmesine imkân bulunmadığı anlaşılır.

19. yüzyıl sonları ile 20. Yüzyıl başları, Osmanlı Devletinin en sorunlu yılları olmuştur. Devlet artık dağılma ve nihayet yıkılma sürecine girmiş, toprak ve insan kayıpları önlenemez şekilde artmıştır. Osmanlı Avrupa'sında başlayan isyanlar sonucunda önce, 1830 yılında Yunanistan bağımsızlığını kazanır. 1877-78 Osmanlı-Rus Harbinin sonunda da Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsız devletler haline gelirler. İkinci Meşrutiyet sonrası, 22 Eylül 1908 tarihinde de Bulgaristan Prensiği bağımsızlığını ilân eder. Süreç, 1910 yılında başlayan Arnavut isyanının başarıya ulaşması sonucu, 1912 yılında bağımsız Arnavutluk devletinin ilânı ile tamamlanır. 1912-13 yıllarında, Balkan Savaşları sonunda, Osmanlı Devleti neredeyse Balkanların tümünü kaybeder. Buradaki Türk-Müslüman nüfusun büyük bölümü

İstanbul'a göç eder. Böylece Osmanlılık ideali fiilen çöker.

Geriye iki seçenek kalır: İslamcılık ve Türkçülük...

Müslüman Arap ülkeleri henüz Osmanlı Devletinin sınırları içindedir. İslamcılık düşüncesi güçlü bir devlet için henüz ümit vadeder görünmektedir. Türkiye'de İslamcı siyasetin uygulanmasını isteyenler arasında hayli önemli aydın bulunmaktadır. Ancak 1915'ten itibaren Arap kabileleri arasında Osmanlı Devleti'ne karşı isyanların başlaması ve Birinci Dünya Savaşının (1914-1918) ortalarına doğru Arap ülkelerinin elden çıkması, Türkçülük fikrini güçlendirir. Ve yaklaşık üç yüz yıl süren kimlik arayışı macerası, 1923 yılında millî bir devlet olan ve Türkçü görüşün hâkim olduğu, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile sonuçlanır.

Osmanlı Devleti'nde 18. Yüzyıldan itibaren başlayan kimlik arayışlarının, Devletin siyasi sınırlarının küçülmesine paralel olarak değişime uğradığı görülür. Viyana önlerinden, Yemen'e; Kafkasya'dan Kuzey Afrika'da bulunan Cezayir'e uzanan toprakları korumanın yolu olarak ortaya çıkan Osmanlılık fikri, sınırlar küçüldükçe yerini İslamcılığa, en sonunda da Türkçülüğe bırakır. Bu üç fikrin hepsinde Avrupa'nın üstünlüğü kabul edilmiş, Türkiye'nin Avrupa'ya yetişmek için Batılılaşması (Avrupa'dan bilgi ve teknoloji transferi yapması) öngörülmüştür. Osmanlıcılar, vatan birliği duygusu içinde ülke sınırları içinde yaşayan bütün milletleri birleştirip Türklük, Müslümanlık, Araplık, Hristiyanlık, Musevilik, Slavlık, Greklik kimliklerinin üzerinde, bir Osmanlı üst kimliği oluşturarak bunu başarmaya çalışmışlardı. II. Mahmut'un "Ben tebaamdaki din farkını ancak cami, havra ve kiliselerine girdikleri zaman görmek isterim." sözü, bu amacı açıkça gösterir.

Avrupa'nın üstünlüğü Türk aydınlarında, kendi medeniyetlerden şüphe etme duygusunu uyandırmıştı. Pozitivizm, aydınların büyük bölümünü

etkisi altına almıştı. Bu nedenle dine şüpheyle bakılır olmuştu. Batılılaşacaktık, ama ne ölçüde? Şinasi (1826-1871)'den itibaren çoğu Osmanlı aydını; Avrupa'nın yepyeni fikirleri ile Osmanlı'nın güngörmüş aklını evlendirmek, olarak tanımlayabileceğimiz bir sentezi öngörüyordu. Böylece Avrupa'dan yapılacak bir aşı ile Osmanlıyı tekrar ayağa kaldırmak... Bu görüş her üç akımda da ortak taraftır. Bunun yanında Batıyı kayıtsız şartsız örnek almak isteyen aydınlar da vardır. Ancak milli benliği koruyarak Batılılaşmak genel kabul görmüş bir görüştür.

Bu girişten sonra 1908 sonrasının etkili isimlerinde üçü üzerinden yürüteceğimiz kimlik problemine geçebiliriz. Kimlik konusundaki görüşlerini ele alacağımız şair-fikir adamları Mehmet Akif (1873-1936), Ziya Gökalp (1876-1924) ve Yahya Kemal (1884-1958)'dir.

Bunlardan Mehmet Âkif, görüşleri ile İslamcı aydınlar ve halk üzerinde etkili olmuştur. Türkiye'de İslamcı görüşün liderleri arasındadır. Ancak 1919-1923 yılları arasında verilen Milli Mücadelede Türkçülerle birlikte hareket etmiştir. İslâm medeniyetine güvenini korumaktadır.

Ziya Gökalp ise başlangıçta Osmanlı iken, Balkan Savaşı öncesinde Osmanlı Devletinin Türk ve İslam kimliğini koruyarak batılılaşmayı başarabileceğini, hatta buna mecbur olduğunu savunmuştur. Görüşleri, edebiyatçılar ve devlet adamları arasında taraftar bulmuştur. Osmanlı Devleti'nin 1913-1918 döneminde iktidar olan İttihat Terakki Fırkası yöneticileri ile Cumhuriyetin kurucularını, Türkçü fikirleriyle etkilemiştir. Başlangıçta Türkleşmek-İslamlaşmak-Muasırlaşmak formülü ile ağırlık verdiği kimliğin dini tarafı, son eseri olan Türkçülüğün Esasları kitabında hayli zayıflamıştır.

Yahya Kemal ise Fransa'da bulunduğu sırada etkilendiği hocaları Albert Sorel ve Camillie Jullien'in görüşlerine uygun olarak

coğrafya-ırk-tarih ve inançtan oluşan bir kimliği ön plana çıkarmıştır. Görüşleri aydınlar üzerinde etkili olmuştur.

1. Âkif yahut Dinamik Müslümanlık

Mehmet Âkif, Müslüman kimliği ile Batıyı yakalamak gerektiğine inanır. Formülasyonu nettir:

Medrese çökmüştür. Bilimsel seviye çok gerilerdedir. İslam toplumunun geçmişte yetiştirdiği İbni Rüşd, İbni Sina, Gazali vb. bilim adamları yoktur. Problemlerimizi çözmeye kullandığımız eserler en az yedi yüz yıl önce yazılmıştır. Hâlbuki çağın gerektirdiği ihtiyaçlar ve ortaya çıkardığı problemler farklıdır. Bunları halletmek için yeni yorumlara ihtiyaç vardır. Dolayısıyla Kur'an'ı, çağın meselelerini çözecek şekilde yeniden yorumlamayı başarmalıyız. Fakat bu iş ilim ister, sadece söylemekle olmaz. Bu işi yapabilecek bilginler yetiştirmek gerekir. Kur'an'dan yeni çıkarılacak olan hükümler, bizim İslami kimliğimizi pekiştirecektir. Böylece medeniyetimize duyduğumuz güvensizlik de ortadan kalkacaktır. Âkif'in bu görüşlerinde Cemaleddin Efgani ve Muhammed Abduh'un etkileri vardır. Bunun ardından yapılacak iş bellidir: İlerlemek istiyorsak, Batının ilmini ve sanatını (teknoloji) almalı ve usanmadan çalışmalıyız. İlmin ve sanatın milliyeti yoktur. Öyleyse bizim Müslüman olmamız, Batının ilmini ve sanatını almamıza engel değildir. Mehmet Âkif çağdaşı olan aydınlarına aksine, İslam medeniyetine güvenini kaybetmemiştir. İslâmiyetin güncellenmesi başarabildiği takdirde, Müslüman kimliği ile gelişmenin mümkün olacağı kanısındadır. Şiirde geçen "mâhiyyet-i ruhiye" tamlaması milli kimlik anlamına gelir. Bu da İslam inancına bağlı olarak oluşmuştur.

Peki, kendisi kalarak ilerlemeyi başarmış bir millet var mıdır? Bu noktada Âkif'in gözünün önünde Japonya canlanır. Japonya örneği Akif'ten beri Türkiye'de muhafazakârlar tarafından sık sık dile getirilir. "Süleymaniye Kürsüsünde" isimli şiirinde, seyyah Abdürreşid İbrahim Efendi'nin ağzından, Japonya'nın milli kimliğini koruyarak nasıl kalkındığını anlatır. Japonların İslamiyet'in gerektirdiği bütün özelliklere sahip olduklarını, sadece tevhid (Allah'ın birliğine inanma) inancı bakımından Müslümanlardan ayrıldıklarını söyler.

Japonlar, Batı medeniyetinin sadece fennini almışlardır. Onlar bunu bilinçli olarak yapmışlardır. Batıdan alacaklarını bilinçli olarak seçmişlerdir. Zira bu seçmeyi yapabilecek güçte aydınlar yetiştirmişlerdir. Onların basiretleri ve iyiyi kötüden ayırt etme yetenekleri sayesinde, Batı'dan moda şeklinde gelen kötülükler gümrükten içeriye girememiştir.

Japonların ilerleme sebeplerini araştıran seyyah Abdürreşid İbrahim Efendi, bunun sebebini şu şekilde açıklar: Bir millet ilerleme sırrını başka yerlerde değil, kendi ilerleme dinamiklerinde aramalıdır. Başkalarını taklit ederek ilerlemek mümkün değildir. Bilim ve teknoloji milletin kültür hayatına mal edilmeli onun bir parçası olmalıdır. Bu iki alandaki gelişmeler sarf edilecek çaba ile bir milletin kendi içinden yükselmelidir.

Yılmaz Özakpınar'a göre; "İlerleyecek olan milletin önce kendine, kendi değerlerine güvenmesi gerekir. Japonlar da bunu yapmışlardır. Batı medeniyetine girmek gibi bir emelleri olmadan, Batı medeniyeti içinde son dört yüz yılda gelişen kültür öğeleri olan bilim ve teknolojiyi almayı ve geliştirmeyi bilmişlerdir. Bilim ve teknolojinin gerekli olduğunu topluma kabul ettirerek, bu iki kültür öğesinin yeşereceği ortamı hazırlamışlardır."

Âkif'in millî kimlik görüşünü besleyen en önemli kaynak Türk-İslam tarihidir. Haçlılara karşı mücadele eden Kılıçarslan (Selçuklu), Selahaddin-i Eyyubî (Zengiler-Eyyubiler) ve Kuruluş ve yükselme devrinin hükümdarlarıyla (Osman, Orhan, Yıldırım, Fâtih gibi), Osmanlı'dan gelen değerler, İslam dini ile kaynaşmış olarak onun kimlik görüşünü oluşturur. Son noktaya kadar İslâm birliğinden umudunu kesmez, onu sağlamaya, en azından mevcut birliğin bozulmamasına çalışır.

Âkif, Arnavutluk isyanı sırasında yazdığı mısralarda, Müslüman milletlerin parçalanmamak için kendi kavmî düşüncelerini bir kenara bırakmaları gerektiğini savunur. Ona göre din birliği, bir arada yaşamayı sağlamak için yeterlidir. Bunun dışında millî kimlikleri öne çıkarmaya gerek yoktur. Osmanlı aydınlarının fikirlerini, devrin sosyal ve siyasi şartlarının yönlendirdiğini daha önce belirtmiştik. Âkif bu mısraları yazdığı sırada, henüz Araplar Osmanlı Devleti'nden ayrılmamışlardı. Sınırlı bir İslâm birliğinin korunması mümkün gibi görülüyordu. Ancak bu mısralardan 8 yıl sonra yazılmış olan İstiklâl Marşı'nda Mehmet Âkif, millî kimlik konusunda Türkçülerle aynı noktaya gelecektir. Zira bağımsızlığın kaybedilmemesi ve ileride teşekkül edebilecek bir İslam birliğini kurma ümidi, batıya karşı savaştan Türklerin muzaffer olmalarına bağlıdır. İstiklâl Marşı'nın on kıtası da bu ümitlerle doludur.

2. Gökâlîp yahut Turan'dan Misak-ı Millî'ye

Osmanlı Devletinin son 10 yılı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda en etkili olan fikir adamlarının başında Ziya Gökâlîp gelir.

Ziya Gökâlîp, lise yıllarından başlayarak ülkenin içinde bulunduğu

sosyal ve siyasî durumla yakından ilgilenmiştir. Gökalp bu yıllardan itibaren sosyoloji ve psikoloji ile ilgili kitap ve makaleler okuyarak, milletin sosyal ve psikolojik yapısını tanımak için gerekli alt yapıyı oluşturmaya çalışmıştır. Onun bu yoldaki çabaları, 1923 yılında “Türkçülüğün Esasları” isimli meşhur ve en önemli eserinin ortaya konulması ile sonuçlanacaktır.

Gökalp, 1910 yılına kadar Osmanlıcı bir görüşe sahiptir. II. Abdülhamid’in saltanat yıllarında hürriyet ve meşrutiyet fikirleri, o zamanki Türk aydınlarının önemli bir bölümünü etkisi altına aldığı gibi Gökalp’ı da etkilemiştir.

Gökalp, 1911 yılında Selânik’e yerleşerek “Genç Kalemler” dergisinde yazmaya başladıktan sonra, Türkçü düşüncüyü geliştiren fikir adamları arasında ön planda görünmüştür. Ali Canip ve Ömer Seyfettin’le yürüttükleri Türkçecilik mücadelesi, onu Türkçülüğe iyice bağlamıştır. 7 Mart 1911 tarihli Genç Kalemler dergisinde yayınladığı “Turan” şiiri ile yeni bir dünyaya açılmış, Türklüğün, İslâm öncesi devirlerini görmüş ve etrafındakilere de göstermiştir. İslâm öncesi Türklük etrafında, yeni bir heyecan hâlesi oluşmaya başlamıştır.

Gökalp, Turan şiiri ile Türk milletine yeni bir hedef gösteriyordu. Bu, ebediyen yaşayacak büyük bir Türk yurdu idi. Şiirin son iki mısrası, onun bu büyük vatan idealini seslendiriyordu. Buna göre vatan, dünyadaki bütün Türklerin bir bayrak altında yaşadığı, sınırları Avrupa’dan Orta Asya’ya uzanan geniş bir ülke idi.

Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya ve İstiklâl savaşları Gökalp’ın önceleri Turancılığı esas Türkçülüğünü gittikçe durultacak ve fikirlerini bir sistem hâlinde toplamasını sağlayacaktır. Kaybedilen topraklar, yönetim hataları, bütün Avrupa’yı saran milliyetçilik akımı, Osmanlı Devleti’nin dağılmaya yüz tutması vb. sebepler Gökalp’ı, Türkiye Türklüğüne dayalı ve Türkiye’yi (Misak-ı Milli) merkez alan bir anlayışa

götürecektir. Ancak o, ilk göz ağrısı olan Turancılıktan hiçbir zaman vazgeçmeyecek ve Türkçülüğün Kızıl Elması olarak varılması gereken en son hedefi, Turancılık teşkil edecektir.

1913 yılından itibaren “Türk Yurdu” dergisinde yayınladığı makalelerden oluşan ve 1918 yılında kitap olarak çıkan “Türkleşmek-İslâmlaşmak-Muasırlaşmak” isimli eseri, Gökâl’ın düşüncesini en belirgin şekilde formüleştiren: Türk ve Müslüman kimliğiyle batı medeniyetine girmek...

Bunun mümkün olup olmadığı pek çok ilim ve fikir adamı tarafından hâlâ tartışılmaktadır. Ancak Gökâl, yaptığı kültür ve medeniyet sınıflaması ile kendine göre bunun mümkün olduğunu söylemiştir.

3. Türkçülük

Ziya Gökâl, Türkçülüğü belli bir sisteme bağlayan insandır. Onun fikirlerini incelerken, aslında Türkçülüğü ve Türkçülüğün programını incelemiş oluruz.

Gökâl, Türkçülüğü; “Türkçülük, Türk milletini yükseltmek demektir.” şeklinde tanımlar.

Gökâl’a göre millet; “dilce, dince, ahlâkça ve güzellik duygusu bakımından müşterek olan, yani aynı terbiyeyi almış fertlerden mürekkep bulunan (oluşan) bir topluluktur. Türk köylüsü onu ‘dili dilime uyan, dini dinime uyan’ diyerek tarif eder.”

Ziya Gökâl’ın milli kimlik ve bunu koruyarak Batı medeniyetine girme görüşünü onun “Vatan” isimli şiirini esas alarak değerlendireceğiz.

Gökâl, milli kimliğin gelişeceği yer olarak vatanı görür. Milli kültürün

temeli, hars olarak isimlendirdiği halk kültürüdür. Ziya Gökalp'ın tasavvur ettiği halk kültürü şu unsurlardan oluşur: Halk dili, halk edebiyatı, halk müziği, halk el sanatları, halkın inançları, halkın örf ve âdetleri ve halk felsefesi. Seçkinler halka giderek, milli kültürü almalı, bu arada kendileri de halka medeniyet götürmelidirler.

Türkçüler, yeni hayatta bütün bu unsurları ön plâna çıkaracak, halkın kültürünü batı formunda işleyerek, çağdaş ürünler ortaya koyacaktır. Böylece, Türk milleti çağdaşlaşacaktır. Ziya Gökalp'a göre çağdaşlaşmak, batı medeniyetine girmektir.

Vatan şiirinin ilk dörtlüğünde dine büyük önem verilir. Çünkü bireylerin toplum haline gelmesinde inancın etkisi çok güçlüdür. Gökalp burada dini, Türk milli kimliğini besleyen bir unsur olarak değerlendirir. Kaynakları ve ibadet dili Arapça olan ve evrensellik özelliği taşıyan İslamiyet, şiirde âdeta Türkleştirilir. İbadetin bütün aşamalarında dil olarak Türkçe kullanılmalıdır. Böylece inanç, yeni toplum yapısının oluşumundaki yerini, milli bir görünüşle almış olacaktır.

İkinci dörtlük homojen bir Türk milletinin oluşturulmasına yönelik fikirler taşır. Milleti (ulusu) oluşturan bireyler aynı dili konuşurlar, aynı ülküye inanırlar, aynı âdetleri yaşar ve yaşatırlar, aynı inanca bağlıdırlar. Siyasi temsilde, kendi kanlarından ve milletlerinden insanlar yer alırlar. Böylece, vatan sınırlarını korumak için canlarını seve seve feda eden, toplumcu bireyler ortaya çıkar. Gökalp'ın milli kimliği koruyarak batı medeniyetine girmek görüşünün ilk ayağı olan, milli bütünlüğü sağlamak, bu dörtlükte ifadesini bulur.

Son dörtlük Gökalp'ın “muasırlaşmak” (Çağdaşlaşmak, Batı medeniyetine girmek) görüşünün izlerini taşır. Türkler, Osmanlı döneminde yapmayı hiç düşünmedikleri sermaye birikimini sağlamaya davet edilir. Milli burjuvazinin oluşması gerekli görülür. Böylece ticaret hayatı Türklerin eline geçecektir. “Sanatına yol gösteren ilimle fen

Türk'ündür" mısrası, Gökalp'ın sadece batının ilmini ve teknolojisini almayı yeterli görmediğini, bilim ve teknolojinin Türkiye'de üretilmesini amaçladığını da gösterir. Mısradaki sanat kelimesinin, tıpkı Âkif'te olduğu gibi teknoloji anlamına geldiğini belirtelim. Yeni Türkiye, üniversitelerinde bilim ve fen üretecek, daha sonra bu üretim teknolojiye dönüşecektir. Gökalp'ın Emile Durkheim (1858-1917)'den aldığı sosyal dayanışmacılık fikri de bu kıtada yer bulur. Bütün zanaat dalları, meslek kuruluşları teşkilatlanacak ve birlikler meydana getireceklerdir. Ve bunlar birbirlerine yardımcı olacaklardır. Birbirlerini yok etmek için acımasız bir rekabet söz konusu değildir. Gökalp'ın kalkınma ve sanayileşme teklifi bu yönüyle Kapitalizmden ayrılır. Sanayileşme el birliği ve yardımlaşma ile başarılacaktır. Bütün fertleri aynı ülküye inanan ve aynı kültürel ortamdan beslenen bir millet fabrikalar, tersaneler kuracak; ihtiyaçlarını karşılayacak makine ve araçları kendisi yapacaktır. Böylece mutlu ve kalkınmış bir ülke olarak, dünyada yerini alacaktır.

Gökalp'ın sadece halk kültürünü esas alan, yetişmiş aydınları bu kültürün dışında sayan, Osmanlı tecrübesini dışarda bırakarak, Türklüğün o zaman henüz tam anlamıyla aydınlanmamış ilk devirlerine uzanan ve "milliyet" kavramında manasını bulan kimlik anlayışı, bilim adamlarınca eleştirilmiştir. Hele bir milletin mensup olduğu medeniyeti bir anda bırakarak, Batı medeniyetine girebilmesini mümkün görmesi, onun fikirlerinin en fazla eleştirilen yönlerinden birisidir.

Japonya'nın kalkınması Âkif gibi Gökalp'ı da etkilemiştir. Ancak, Gökalp'ın; "Medeniyet dinden ayrı bir şeydir." Görüşü, bazı bilim adamları tarafından tutarsız bulunmuştur. Gökalp'ın; "Japonlar son yüzyılda mensup oldukları Uzakdoğu medeniyetini bırakarak, Batı medeniyetine girmişlerdir." şeklindeki değerlendirmesi, Yılmaz Özakpınar tarafından şöyle eleştirilir: "Bunu ileri sürebilmek için,

Gökalp'in Uzakdoğu medeniyetinin ne olduğunu bize açıklaması, Japonların o açıkladığı şeyleri toptan terk ettiğini göstermesi, sonra da Batı medeniyetinin bilim ve teknolojiye ibaret olduğu konusunda bizi ikna etmesi gerekirdi. Japonların değişik inançları, aile yapısı ve gelenekleri, çok farklı ruhi ve sosyal özellikleri, zihniyetleri ve hayat tarzları, onların Batılı ülkelerle aynı ekonomik ve teknolojik kodu kullanmalarının ötesinde, Batı medeniyetine girmiş olduklarını hemen kabul etmemize engeldir.”

Bu çelişki, Gökalp'in medeniyeti inançtan soyutlaması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Zira insanın en zor değiştirebileceği yönü inançlarıdır. Halbuki bilim ve teknoloji bir kültür ürünü olarak değerlendirilirse, bunların çeşitli medeniyetlere mensup milletler tarafından –herhangi bir medeniyet değişimine ihtiyaç kalmadan– rahatlıkla kullanılabilmesi fikri ortaya çıkar.

4. Yahya Kemal yahut İklîmine Benzeyen Millet

Yahya Kemal, 1903 yılı Temmuz'unda Paris'e kaçışından başlayarak, dil ve tarih şuurunu geliştiren ve belirli bir birleşime ulaştıran sanatkârdır.

Onun şiir ve yazılarında dil, din, vatan, ırk, tarih, ordu, millî karakter, mimarî, musıkî ve şiir konularında oturmuş fikirler vardır. Yahya Kemal'in bütün bu konulardaki parça parça fikirleri birleşerek onun “kimlik” fikrini oluşturur.

Yahya Kemal için, içinde yaşadığımız coğrafya, yani vatan, milliyetimizin oluşmasında son derece önemli bir etkidir. Fransız tarihçi Albert Sorel (1842-1906)'den “ Tarih ortasında Türklüğü arayıp

bulmak” fikrini alan şair, daha sonra Camille Julian’ın “Fransa’nın toprağı bin yılda Fransız milletini yarattı.” cümlesi ile karşılaşınca yolu daha da aydınlanır.

“Acaba bizi de 1071’den sonra zapt ettiğimiz Türkiye toprakları mı yarattı?” sorusunun ardından yürümeye başlar. Malazgirt’ten itibaren Türklükle ilgili olarak yazılmış Fransızca ve Türkçe eserleri dikkatle okur.

Sonunda Türkiye (Anadolu ve Rumeli) Türklüğünün millî karakterinin oluşumunda, üzerinde yaşadığımız toprakların etkili olduğu kanaatine varır. Ona göre dilimizin, mimarimizin, müziğimizin, yazımızın, şehir düzenlemelerimizin ve bütün sanatlarımızın ulaştıkları gelişme noktası, Selçuklu ve Osmanlı asırlarında Anadolu toprağında ortaya çıkmıştır. İstanbul’un fethinden sonra Rumeli ve Anadolu topraklarının birleşmesi ile bu gelişme daha da mükemmelleşmiştir. Bu bakımdan üzerinde Selçuklulardan beri yaşadığımız toprakların, oluşan kültürel iklimin milliyetimizin oluşmasında çok önemli katkıları vardır.

Malazgirt’ten itibaren oluşan milliyetimiz, sadece Anadolu ve Rumeli Türklüğüne, bir başka deyişle Selçuklu ve Osmanlı sınırları içinde yaşamış Türklüğe hastır. Onun için Yahya Kemal dilimize, dinimize, tarihimize, mimarimize ve diğer güzel sanatlarımıza bakarak, milliyetimizi elle tutulur bir şekilde ortaya koyar. Yahya Kemal’in şu sözleri Selçuklu, Osmanlı dönemlerine ait 800 yılın Türk milleti için taşıdığı önemi belirtir:

“Milliyetimizin târifini; işte biz, sekiz asır zarfında buymuşuz, buyuz; buna mensûb olmaya millî olmak derler; bizim milliyetimiz millîdir; biz ona mutâbık olduğumuz nisbette millîyiz, itikadı esâsına bağlıyordum.

İstanbul’a döndükten sonra, bu itikadımı Türkçüler arasında dâimâ ifade ettim, bugün bir hakikat olan vatan, devlet ve milliyetimizi Malazgird’den beri bütün tecellileriyle iyi öğrenmek ve iyi benimsemek

farz olduğunu söyledim.”

Camille Julian'ın “Fransa toprağı bin yılda Fransız milletini yarattı.” şeklindeki sözünün Yahya Kemal'i nasıl etkilediğini daha önce belirtmiştik. O, bu sebeple Anadolu ve Rumeli toprağı üzerinde önemle durmuştur.

Yahya Kemal'in millet tarifi de bu görüşün ışığında oluşur:

“Türk milleti bir dinde ve bir mezhepte olan ve Türkçeyi müşterek lisan telâkki eden Türk, Kürt, Çerkes, Arnavud ve Boşnak unsurlarının kurûn-ı vusta (Ortaçağ)dan beri terkîbiyle vücud bulmuş millettir. Bu kütle birdir ayrılmaz; ancak kendi inkişâfını özler.” (İleri, 24 Nisan 1337/1921)

Yahya Kemal bu anlayışı ile inanç, dil ve tarih birliğini milletin oluşumunda en önemli etkenler olarak görmektedir. Millet tarifinin coğrafi sınırları ise Anadolu ve Rumeli'yi kapsamaktadır. Belirli bir coğrafyada, uzun bir tarihi birlikte yaşayan kavimler, sonunda benzeşirler ve kuvvetli bağlarla birbirlerine bağlanırlar. Bir milli sentez meydana getirirler. Ve o sentez diğer kavimleri bir araya toplayan milletin adını taşır. Yahya Kemal'in millet tanımında, Arapların Türk milletine dahil edilmediği görülür. Bunun sebebi Selçuklulardan beri geçirilen 800 yıllık sürede, Arapların Türklerle fazla karışmamalarıdır. Halbuki Arnavutlar, Boşnaklar, Çerkezler ve Kürtler Türklerle karışmışlar, aynı dili konuşur olmuşlar ve aile birlikleri kurmuşlardır. Bu unsurlar dil, din, vatan, tarih, ordu, millî karakter, mimarî, musiki ve şiir gibi kültürel alanlarda ortak bir yaşantı ve zevk oluşturmuşlardır. Yahya Kemal bu sebeple ulaşılan millî sentezin korunması gerektiğini ve milliyetçiliğin gerçek verilere bağlanmasını savunur:

“Türklüğün şerefini düşünen insan (sentez nasyonal)e dokunamaz. Mimar Sinan'ın Türk olması ikinci derece bir iştir; çünkü Süleymaniye Câmii Türk'tür ve Türklüğün eseridir. Osmanlı Türklüğü millî bir

terkiptir.

Bir Türkçü, nazarı Türkçülükten hakiki Türkçülüğe gelmelidir. Nazarı Türkçülük uydurulmuş bir Türkçülüktür. Hattâ bu nazariye bazen günün politikasına göre uydurulmuş olabilir. Ve her nazariyeci, yani her politikacı başka türlü uydurabilir.”

Müslümanlık Rü'yâsı

Yahya Kemal açık olarak inancın ve ahlak zeminin bir medeniyetin esasını oluşturduğunu söylemez. Ancak “Ezansız Semtler” isimli yazısında, inancın ve o inanç etrafında oluşan sosyal ortamın milli kimliğin teşekkülünde ne kadar etkili olduğunu anlatır. Bireyler çocukluk zamanlarından itibaren bu inanç ortamında yaşayarak, onun çeşitli ritüellerini görüp yaparak, inancın sosyal boyutunu oluşturan toplu ibadet ve bayramlara katılarak, milli kimlik kazanırlar. Çocuklukta yaşanan bu ortam bir rüya atmosferi gibidir. Biz onun hayal mi gerçek mi olduğunu, onları yaşarken ayırt edemeyiz. Bu atmosferin içinde savrulurken, onun taşıdığı değerlerle farkında olmadan karışırız. Ve kendimizi bildiğimiz zaman, bir takım değerleri ve davranış tarzlarını kazanmış olduğumuzu fark ederiz:

“İşte bu rü'yâ, çocukluk dediğimiz bu Müslüman rü'yâsıdır ki bizi henüz bir millet hâlinde tutuyor. Bugünkü Türk babaları havası ve toprağı Müslümanlık rü'yâsı ile dolu semtlerde doğdular, doğarken kulaklarına ezan okundu, evlerinin odalarında namaza durmuş ihtiyar nineler gördüler, mübarek günlerin akşamları bir minderin köşesinden okunan Kur'an'ın sesini işittiler; bir raf üzerinde duran Kitabullah'ı indirdiler, küçücük elleriyle açtılar, gülyâğı gibi bir rûh olan sarı sahifelerini kokladılar. İlk ders olarak besmeleyi öğrendiler; kandil günlerinin kandilleri yanarken, ramazanların, bayramların topları atılırken sevindiler. Bayram namazlarına babalarının yanında gittiler, câmler içinde şafak sökerken Tekbîrleri dinlediler, dinin böyle bir

merhalesinden geçtiler, hayata girdiler. Türk oldular.”

Bu cümleler, aynı inancın onu yaşayan ve yorumlayan milletlere göre ayrı şekiller aldığı da gösterir. İslam medeniyetine mensup çeşitli milletler, bu inancın temel esasına aykırı olmayan bir takım örf ve gelenekleri de dini hayatın içine sokarlar. Dini birtakım öğretileri, duyguları, heyecanları kendi dilleri ve kendi müzikleri ile ifade ederler. Böylece inanç, temel akidelerinden sapmadan, kendisini yaşayan milletin rengini alır. Yahya Kemal’in yazısında belirttiği, çocukluk günlerinden itibaren dini bir ortamda yaşayıp Türk olmak, böyle bir sürecin sonucudur.

Yahya Kemal milliyet, milli kimlik anlayışını, “Bir Tepeden” isimli şiirinde mısralara dökmüştür. Şiir 1934 yılında yazılmış, 1938 ve 1941 yıllarında iki defa yayınlanmıştır. Bu şiirde birey; vatan, dil, tarih, içinde yaşanan iklim, milli kimliğin unsurları olarak yerlerini almıştır.

Memleketin -İstanbul’un- bir tepesinden, rüya gibi güzel bir akşamı seyretmeye gelen kadın, içinde yetiştiği memleketine çok benzemektedir. Memlekette yaşanan zaman ve o zamanın ve coğrafyadaki yansımaları, seyrine doyulmaz bir manzara oluşturur. Şehrin tepelerinde rüya gibi güzel bir akşamı seyretmeye gelen sevgili, o memleket kadar güzeldir. Onun fiziki güzelliği, biraz sonra konuşacağı İstanbul Türkçesinin güzelliği ile tamamlanacaktır. İstanbul’un bir tepesinde, İstanbul manzarası ve İstanbul Türkçesi ile bütünleşen bu güzel kadın, güzelliği ve konuşması ile Türklüğün 1453 yılından itibaren mimari eserlerle donatarak, bir Türk şehri haline getirdiği bu beldenin bir örneği durumuna gelir. Yahya Kemal, İstanbul’u Türk kültürünün özeti olarak görür. İstanbul’a bakıldığında Türklüğün bu topraklardaki 8 asırlık macerası okunur. İşte şiirde yer alan güzel kadın da bu süreç sonunda ortaya çıkan bu muhteşem medeniyet başkentinin eseridir. Ve her yönüyle ona benzemektedir.

Şiirin ikinci kitabı Yahya Kemal'in tarih-coğrafya ve ırk sentezini ortaya koyar. Malazgirt'ten öncesini "tarih öncesi" kabul eden şair, Anadolu ve Rumeli'deki Türklüğün bu topraklarda yaşadığı tarihle birlikte, Türk ırkının diğer coğrafyalarda yaşayan Türk topluluklarından farklı bir görünüme büründüğünü kabul eder. Anadolu ve Rumeli toprağı bin yılda Türkiye Türklüğünü yaratmıştır. Bu anlayış, Fransız bilim adamı Camille Julian'ın "Fransa toprağı bin yılda Fransız milletini yarattı." şeklindeki görüşünün izlerini taşır.

Türk ırkının bir bölümü (Oğuzlar) Ön Asya'ya gelmiş ve buranın coğrafyasında yeniden şekillenmiştir. Malazgirt sonrasında, Orta Asya'da olduğundan daha değişik bir yapıya bürünmüştür. Dili değişmiş, ahenk kazanmış ve zenginleşmiş, fiziki yapısı yaşadığı karışmalarla değişime uğramıştır. Dünya görüşü, hakimiyet anlayışı, devlet yönetme şekli, mimari eserleri, musikisi, hatta yaşadığı din, diğer Müslüman milletlerden farklı bir mahiyet kazanmıştır. 8 asırdır bu topraklarda ortak yaşanan tarih, yapılan fetihlerle kazanılan ülkelerden gelen etkiler, bu iklimde yeni ve güçlü bir Türklüğün oluşmasını sağlamıştır.

Yüzyıllar boyu huduttan hududa koşan Türkler anlamlı bir sentez, Türk kültürünün hâkim olduğu bir sentez-nasyonal meydana getirmişlerdir. Bu çok güçlü bir sentezdir. İstanbul'un fethinden sonra, bu şehre Türk çehresi kazandıran pek çok mimari eserin banisi, henüz yeni Müslüman olmuş Bizans prens veya kumandanları idi. Bu güçlü kültür, yeni katılanları da hemen kendi rengine dönüştürüyordu. 8 asırdır bu topraklarda yetişen fatihler, aynı zamanda yeni bir medeniyetin harcını karıyorlardı. Türk-İslam medeniyeti dediğimiz bu inanç ve ahlâk nizamı, kendi güzelliklerini ve mükemmelliklerini mimari ve musiki başta olmak üzere, güzel sanat eserleri şeklinde ortaya koyuyordu. İşte Anadolu'nun fethinden 8 asır sonra, İstanbul'u seyreden bir güzelin yüzündeki renk de bu tarihin ve estetik yükselişin

eseriydi.

Pek çok savaşlar, zaferler, fetihler, yeni topraklarda yerleşmeler ve bu toprakları Türkleştirilirken dökülen alın terleri, gösterilen kültürel çaba ve nihayet, fatihlerin altın kanı ile mermerin karışmasından ortaya çıkan göz alıcı renk, bu topraklarda yetişen Türk çocuklarına yeni bir çehre, ruh ve güzellik vermiştir. Özetle ırk, sadece belirli gen özelliklerini taşıyan bir olgu değildir. Irk, soyun coğrafya, dil, din, tarih ve tarihi yapan kahramanlarla karışmış şeklidir.

5. Sonuç

Âkif'in İslam kardeşliği temeline dayanan kimlik anlayışının içine, Araplar ve dünyadaki diğer Müslümanlar da girer. O, inanç değerlerimize bağlı kalarak, onları çağımıza göre yeniden yorumlayarak kimliğimizi korumanın ve Batının ilim ve teknolojisini alarak gelişmenin mümkün olduğu kanısındadır.

Gökalp ise Türk terbiyesi ile yetişmiş, aslen Türk olmayan kişileri de Türk kimliği içine almakla beraber, Selçuklu ve Osmanlı asırlarını Türkçülük tanımının içinde görmez. Hatta Osmanlı asırlarında geliştirilen musiki, divan edebiyatı ve bazı devlet kurumlarını Türk kültürünün içinde saymaz. Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan köylüler ve göçebeler, yani medrese eğitimi almamış olanlar ayrı bir millet gibi telakki edilir. Halihazırda yaşayan Türklük, Yahya Kemal'in "tarih öncesi" dediği devirlere ait efsane ve destanlarla beslenmek istenir.

Bir milleti meydana getiren bireylerin çeşitli kültür ve estetik seviyelerinde olabileceğini, bu grupların medeniyet temeli olan inanç ve ahlâk ortamına uygun davranışlar sergilemeleri hâlinde aynı milletten

sayılmaları gerektiği düşüncesini hiç dillendirmez. Yahya Kemal'in dediği gibi zihinlerde üretilen teorik bir Türkçülüğün yanıltıcı sonucu olarak, halihazırda yaşayan ve gerçek olan yapının ve kültürel öğelerin bir bölümü, millet anlayışının ve milli kimliğin dışında bırakılır. Bu da gerçek hayattan, yaşamakta olan kültürel unsurlardan uzak bir anlayışın ortaya çıkmasına yol açar. Gökalp'ın anlayışına göre, 20. Yüzyılda İslam öncesi Türklüğe ve güncel halk kültürüne dayanan yeni bir kimlik oluşturulması esastır. Bu kimlik korunarak Batı medeniyetine girmek mümkündür.

Yahya Kemal ırk, vatan, tarih ve güzel sanatlar konularındaki fikirleri ile Mehmet Âkif ve Ziya Gökalp'tan ayrılır. O karşımıza daha çok bir medeniyet şairi olarak çıkar.

Yahya Kemal'in “Milliyetimizin târifini; işte biz, sekiz asır zarfında buymuşuz, buyuz; buna mensûb olmaya millî olmak derler; bizim milliyetimiz millîdir; biz ona mutâbık olduğumuz nisbette millîyiz, itikadı esâsına bağlıyordum.” derken kastettiği; Selçuklu ve Osmanlı asırlarında Anadolu ve Rumeli'de yaşayan ve kaynaşan millettir. Bu milletin 800 yıl boyunca ortaya koyduğu kültür, sanat ve edebiyat eserlerine sinen ruhtan ortaya çıkan bir takım ayırt edici veriler, Türk milliyetini, Türk kimliğini oluşturan esaslardır.

KAYNAKLAR

- Akçura, Yusuf, Üç Tarz-ı Siyaset, (Haz. Enver Ziya Karal), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1976.
- Ayvazoğlu, Beşir, “Yahya Kemal”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, C. 5, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2006, s.416-421.
- Banarlı, Nihad Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C. II, İstanbul 1971, s. 1171.
- Başer, Sait, Kutadgu Bilig’de Kut ve Töre’den Sevgi Toplumuna, Seyran Yayınları, İstanbul 1995.
- Beyatlı, Yahya Kemal, “Ders”, Eğil Dağlar, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1975.
- Beyatlı, Yahya Kemal, “Ezansız Semtler”, Aziz İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1974.
- Beyatlı, Yahya Kemal, Kendi Gök Kubbemiz, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1974.
- Bozbora, Nuray,
(<http://www.balturk.org.tr/arnavut-milliyetciliginin-dogusu-gelisimi-ve-gunumu>
ze etkileri (Erişim: 02.02.2016 13:32)
- Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, ilgili ciltleri
- Ersoy, Mehmet Âkif, Safahat, (Haz. Ertuğrul Düzdağ), MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1993.
- Kocakaplan, İsa, İstiklâl Marşımız ve Mehmet Âkif Ersoy, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2011.
- Kocakaplan, İsa, Yahya Kemal’in Şiirlerinde Edebi Sanatlar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2013.
- Kocakaplan, İsa, Ziya Gökalp, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2009.
- Özarpınar, Yılmaz, Batılılaşma Meselesi ve Mümtaz Turhan, 2 . Baskı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1997.
- Şen, Abdurrahman, Bir Destan Adam Mehmet Âkif Ersoy, Metropol Yayınları, İstanbul 2008.
- Ünüvar, Kerem, “Ziya Gökalp”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, C. 4, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2008, s.28-35.
- Yahya Kemal Enstitüsü Mecmûası III, İstanbul 1988.
- Yılmaz, Murat , “Mehmet Akif Ersoy”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, C. 5, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2006, s.318-331.

Yılmaz, Sibel, “Şinasi'nin Düşünce Dünyası ve Mustafa Reşid Paşa'ya Yazdığı Kasidelerin Tematik Tahlili”, Gazi Türkiyat, Güz 2013, S. 13, s.183.

Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları, (Haz. Mehmet Kaplan), MEB Yayınları, İstanbul 1999.

Ziya Gökalp, Şiirler ve Halk Masalları (Haz. Fevziye Abdullah Tansel), TTK Yayınları, Ankara 1989.

Ziya Gökalp, Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1976.

세 명의 시인, 세 가지 정체성 모색

이사 코자카플란*

|| içindekiler ||

1. 아키프 혹은 다이내믹 무슬림주의
2. 피칼프 혹은 투란에서 국가 조약으로
3. 투르크주의
4. 야호야 케말 혹은 자국의 기후와 넓은 민족
5. 무슬림주의 꿈
6. 결론

[국문초록]

유럽을 따라잡기 위해서는 유럽을 닮아야 할 필요가 있었다. 이러한 상황은 수세기 동안 가지고 있던 정체성에 대해서도 의문을 갖게 되었고, 오스만 제국의 구제를 위해 세 가지 정체성, 오스만주의, 이슬람주의, 투르크주의가 제시되었다. 오스만주의 정치가 실현되는 것은 이제 불가능하다고 보고, 이슬람주의와 투르크주의의 관점 중 어떤 것이 오스만 제국을 위해 유용할 수 있는지를 묻고 있다.

1912~1913년에 발칸 전쟁 끝에 오스만 제국은 발칸 지역 거의 전체를 잃게 된다. 이곳에 있던 투르크-무슬림 인구의 대부분이 이스탄불로 이주한다. 이렇게 해서 오스만주의 이상은 사실상 무너지게 된다. 이제 두 가지 선택만이 남게 된다: 이슬람주의 그리고 투르크주의였다. 카프카스에서 북아프리카 그리고 알제리까지 뺏어난 영토들을 보존하는 방법으로 제시된 오스만주의 사상은, 국경이 줄어들수록 그 자리를 이슬람주의, 그리고 중국에는 투르크주의에 내준다. 이 세 가지 사상 모두에는 유럽의 우월성을 인정하고, 터키가 유럽을 따라 잡기 위해 서구화를 감행해야 한다는 것이 내재되어 있다. 오스만주의자들은 민족 연합의 감정 안에서 국경 안에 사는 모든 민족들을 통합시켜 투르크, 무슬림, 아랍, 기독교, 유대교, 그리스주의 정체성 위에 오스만주의 상위 정체성을 형성하여 이를 성공시키려고 했다.

1908년 이후의 많은 영향을 미친 인물들 중 세 인물이 정체성 문제에 관한 관점들을 다루었다. 시인이자 사상가인 메흐메트 아키프(1873~1936), 지야 피칼프(1876~1924)

* Istanbul Kültür University

그리고 야흐야 케말(1884~1958)이다. 이들 중 메흐메트 아키프는 이슬람주의 지식인들과 국민들에게 영향을 미쳤다. 그는 터키에서 이슬람주의 관점의 지도자들 중 한 명이다. 하지만 1919~1923 년 사이에 있었던 민족 투쟁 시에는 투르크주의 지지자들과 함께 행동했다. 그는 이슬람 문명에 대한 믿음을 고수했다. 아키프가 자신의 민족 정체성 관점을 성숙시켰던 가장 중요한 원천은 투르크-이슬람 역사이다. 십자군에 맞서 투쟁하던 클르즈아르슬란(셀추크 제국), 셀라하딘이 에워비(젠기들-에워비들) 그리고 독립과 융성기의 통치자들(오스만, 오르한, 일드림, 파티흐 같은) 그리고 오스만 제국에서 유래한 가치들은 이슬람 종교와 혼합되어 그의 정체성 관점을 형성시킨다. 그는 마지막까지 이슬람 일체성에 대한 희망을 잃지 않고, 그것을 도모하고자, 최소한 현존하는 일체성을 잃지 않으려고 애를 썼다.

지야 괴칼프는 애초에 오스만주의자였다가, 발칸 전쟁 전에 오스만 제국이 투르크와 이슬람 정체성을 비호해야만 서구화를 성공할 수 있다고 주장했다. 그의 관점들은 문학인들과 정부 관계자들 사이에서 지지를 받았다. 그의 관점은 1913~1918년에 정권을 잡은 오스만 제국의 연합진보당 위정자들과 공화국 설립자들에게 영향을 미쳤다. 처음에 투르크화-이슬람화-현대화 공식으로 무게를 주었던 정체성의 종교적 부분은, 마지막 저작인 “터키주의의 원리”라는 책에서 사뭇 약화되었다. 오스만 제국의 마지막 10년과 터키 공화국 설립에서 가장 영향력 사상가들의 전위에 지야 괴칼프가 있다. 괴칼프는 투란 시로 투르크 민족에게 새로운 목표를 제시해 주었다. 이는 영원히 살게 될 위대한 조국이었다. 시의 마지막 두 행은, 그의 이 거대한 조국 이상을 설파하고 있었다. 이에 의하면 조국은 세계에 있는 모든 투르크 인들이 한 것발 아래 살고, 그 경계가 유럽에서 중앙아시아까지 펼쳐지는 광활한 나라였다. 지야 괴칼프는 투르크주의를 일정한 시스템에 연결한 인물이어서, 그의 사상을 연구할 때, 이는 우리가 실상 투르크주의와 투르크주의 시스템을 연구하는 셈이 된다.

괴칼프에 의하면 민족은, “언어, 종교, 도덕 그리고 미적 감성 면에서 공통적인, 그러나 같은 교양을 받은 개인들로 혼합 구성된 공동체이다. 괴칼프는 민족적 정체성이 발전할 장소를 조국으로 보았다. 그가 표현한 민족 문화는 다음과 같은 요소들로 구성된다: 민족의 언어, 민족 문학, 민족 음악, 민족 수공예, 민족의 믿음, 민족의 관습과 습관 그리고 민족 철학. 특권층들은 민족으로부터 민족 문화를 배워야 하고, 이들도 민족들에게 문명을 전달해 주어야 한다.

야흐야 케말은 프랑스에 체류했던 기간 중에 그에게 많은 영향을 미친 알베르 소렐(Albert Sorel)과 까미유 줄리앙(Camillie Jullien)의 관점에 의거하여 지리-인종-역사 그리고 믿음으로 이루어진 정체성을 부각시켰다. 그의 관점들은 지식인들에게 많은 영향을 미쳤다. 그의 시와 글에는 언어, 종교, 조국, 인종, 역사, 군대, 민족적 성격, 건축, 음악 그리고 시에 관한 확고한 사상이 있다. 야흐야 케말은 이 모든 주제에 관하여 단편적인 사고들을 결합시켜 그의 “정체성” 사고를 형성한다. 결국에 그는 터키 투르크성의

민족 특성 형성에, 우리가 살고 있는 영토가 영향을 미친다는 생각에 이른다. 그에 의하면 우리의 언어, 건축, 음악, 문학, 도시 구조 그리고 모든 예술이 도달한 지점은 셀주크 제국과 오스만 제국 시기에 아나톨리아 땅에서 등장한다. 이러한 면에서 우리가 셀주크 제국 시대 이래로 살고 있는 땅, 형성된 문화적 기후가 우리 민족 형성에 매우 중요한 기여를 한 것이라고 보고 있다. 야흐야 케말은 이러한 이해로 공동의 믿음, 언어 그리고 역사를 민족 형성의 가장 중요한 요소로 보고 있다. 일정한 지리에서 오랜 역사 동안 함께 산 종족은 중국에는 비슷해지고, 강한 유대감으로 서로 결속되고 민족적 통합이 형성된다. 그리고 그 통합은 다른 종족들을 한 데 모은 민족의 이름을 갖는다. 야흐야 케말은 이러한 이유로 민족적 통합을 보존해야 하며, 민족주의에 묶는 것을 주장했다. 그는 민족, 민족적 정체성 이해를, 1934년 “언덕에서”라는 시에서 쏟아내고 있다. 이 시에서 개인은, 조국, 언어, 민족 그가 살고 있는 기후가 민족 정체성의 요소로 자리 잡고 있었다.

주제어: 투르크 정체성, 오스만제국, 투르크주의, 메흐메트 아키프, 지야 괴칼프, 야흐야 케말

[ABSTRACT]

Three Poets' three Identity Seeking

İsa KOCAKAPLAN

The seeking for identity on the basis of Âkif's Islam brotherly affection is involved in Arab and other Islam on the world. He thinks that retranslating and conserving our identity according to the times by our value of belief, accepting and developing the western academy and ideology is possible. Ziya Gökalp involves non-Turkman in the identity of Turk, but doesn't treat the Seljuk Empire and the Ottoman Empire in the concept of Turk. Even more, He doesn't consider the music, literature and a series of government organizations developed in the period of the Ottoman Empire as Turkish culture. The countrymen and nomads in the Ottoman Empire are considered as other people. Yahya Kemal's ways of thinking about ethnicity, nation, history and art are different from Âkif's and Ziya Gökalp's. He shows up in front of us as a poet to worry about cultivation.

이 논문은 학술대회(한·터 문학 심포지엄)에서 발표되어 무심사 게재 확정됨